

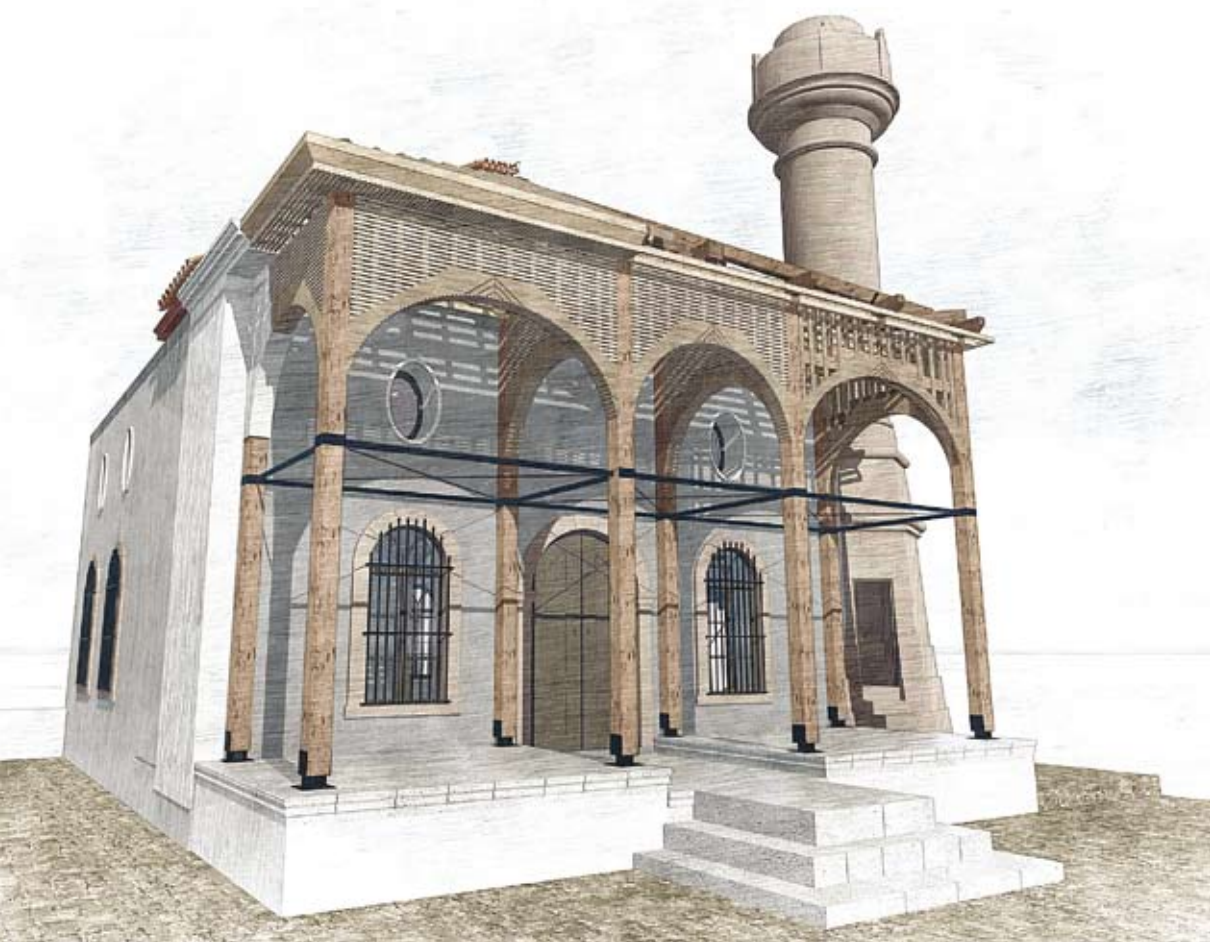
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΛΕΣΒΟΥ

Ενημερωτική ημερίδα:

*Αποκατάσταση, ανάδειξη
και επανάχρηση Τεμένους Βαλιδέ Τζαμί
στην Επάνω Σκάλα Μυτιλήνης*

Μυτιλήνη, 12 Δεκεμβρίου 2022, Αρχαιολογικό Μουσείο Μυτιλήνης

Πρόγραμμα - Περιλήψεις

Ενημερωτική Ημερίδα
**«Αποκατάσταση, ανάδειξη και επανάχρηση τεμένους Βασιδέ τζαμί
στην Επάνω Σκάλα Μυτιλήνης»**

Δευτέρα, 12 Δεκεμβρίου 2022

Αμφιθέατρο Νέου Κτίριο Αρχαιολογικού Μουσείου Μυτιλήνης
(8ης Νοεμβρίου, Περιοχή Κίόσκι)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

- 11.00 - 12.00** Ξεναγήση στο Βασιδέ τζαμί στην Επάνω Σκάλα Μυτιλήνης
- 12.00 - 12.30** Ξεναγήση στο Γενί τζαμί στην οδό Ερμού στην πόλη της Μυτιλήνης
- 12.30 - 13.30** Ξεναγήση στο Κάτω Κάστρο Μυτιλήνης
- 14.00 - 15.00** Γεύμα

Η συμμετοχή στην Ημερίδα είναι ελεύθερη, τηρώντας τα υγειονομικά μέτρα ασφαλείας κατά του Covid

Η ημερίδα θα μεταδοθεί διαδικτυακά στις ακόλουθες διευθύνσεις:

<https://www.facebook.com/stonisi.gr>

<https://www.facebook.com/efalesvou>

ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ

17.30 - 18.00 Υποδοχή - Εγγραφές συνέδρων

18.00 - 18.05 Χαιρετισμοί

Προεδρείο: **Νίκος Σκουτέλης**, Καθηγητής Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης - **Ιωάννης Μυλωνάς**, Προϊστάμενος της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Πολιτισμού του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού

18.05 - 18.20 **Παύλος Τριανταφυλλίδης**,

Δρ Αρχαιολόγος

Θρησκευτικά μνημεία των άλλων στη Μυτιλήνη των νεότερων χρόνων: Το Γενί και Βαλιδέ τζαμί

18.20 - 18.40 **Ταξιάρχης Καμάρας**,

Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ, MSc ΕΜΠ, Προστασία Μνημείων

Αποτύπωση, τεκμηρίωση και αρχιτεκτονική μελέτη αποκατάστασης του οθωμανικού τεμένους Βαλιδέ τζαμί στην Επάνω Σκάλα Μυτιλήνης

18.40 - 18.50 **Γεώργιος Ντουινιάς**,

Δρ Πολιτικός Μηχανικός ΕΜΠ, MSc Εδαφομηχανικής

Illinois Institute of Technology,

DIC, Ph.D. Πολιτικού Μηχανικού Imperial College

Γεωτεχνικές συνθήκες στο Βαλιδέ τζαμί στη Μυτιλήνη

18.50 - 19.00 **Γεράσιμος Θωμάς**,

Πολιτικός Μηχανικός, Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ, MSc ΕΜΠ,

Προστασία Μνημείων, Εικαστικός ΑΣΚΤ

Δομοστατική μελέτη αποκατάστασης του κυρίως κτίριο στο οθωμανικό τέμενος Βαλιδέ τζαμί στη Μυτιλήνη

19.00 - 19.20 **Κωνσταντίνος Παπαντωνόπουλος**,

Δρ Πολιτικός Μηχανικός ΕΜΠ

Ο μινάρές στο Βαλιδέ τζαμί: ο σχεδιασμός, οι εκλεπτύνσεις και η δομική αποκατάσταση του μνημείου

19.20 - 19.40 **Αθανάσιος Τσιπρόφτης**,

Συντηρητής Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης

Περιουληγογή και ταυτοποίηση λίθων από τον μινάρé του Βαλιδé τζαμί Μυτιλήνης και προτάσεις συντήρησης και αποκατάστασης. Το λιθόστρωτο του προστώου και το σιντριβάνι.

19.40 - 19.55 **Σταύρος Παπάζογλου**,

Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ, MSc ΕΜΠ, Προστασία Μνημείων

Οι πρώτες εργασίες αποκατάστασης στο Βαλιδé τζαμί από τον Φεβρουάριο έως τον Σεπτέμβριο του 2018.

19.55 - 20.15 **Παύλος Τριανταφυλλίδης**, *Δρ Αρχαιολόγος* - **Γιάννης Σουκάντος**,

Αρχαιολόγος - **Αναστασία Γιαντά**, *Πολιτικός Μηχανικός Πανεπιστημίου Πατρών* - **Κυριακούλα Πετράκη**, *Αρχιτέκτων Μηχανικός ΕΜΠ* -

Αθανάσιος Τσιπρόφτης, *Συντηρητής Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης*, «Η αποκατάσταση του τεμένους Βαλιδé τζαμί και η επανάχρησή του ως Μουσείο Νεότερης Ιστορίας της Λέσβου»

20.15 - 20.30 **Συζήτηση**

21.00 **Δείπνο**

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ

Θρησκευτικά μνημεία των άλλων στη Μυτιλήνη των νεότερων χρόνων:
Το Γενί και Βαλιδέ τζαμί

Παύλος Τριανταφυλλίδης

Στην παρούσα ανακοίνωση εξετάζονται δύο σημαντικά μνημεία της οθωμανικής περιόδου στην πόλη της Μυτιλήνης, το Γενί τζαμί και Βαλιδέ Τζαμί, τα οποία εντάσσονται στο γενικότερο πλαίσιο της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής ιστορίας της Λέσβου.

Το *Γενί Τζαμί* στην οδό Ερμού είναι το μεγαλύτερο και νεότερο ισλαμικό τέμενος της πόλης βρίσκεται στο κέντρο της παλιάς οθωμανικής αγοράς της Μυτιλήνης, στη συνοικία Αζιζιέ. Σύμφωνα με ιδρυτική επιγραφή στο υπέρθυρο της εισόδου η ανέγερσή του ολοκληρώθηκε το 1826, από τον περίφημο ναζίρη της πόλης Μουσταφά Αγά Κουλαξίζη. Ο αρχιτεκτονικός του σχεδιασμός συνδυάζει στοιχεία βυζαντινής και οθωμανικής τεχνοτροπίας. Ο τρούλος του, καθώς και το μεγαλύτερο τμήμα του μιναρέ, αρχικού ύψους 30 μ., κατέρρευσαν στα μέσα του 20ού αιώνα. Τα κύρια αρχιτεκτονικά στοιχεία του συνθέτουν ο εσωνάρθηκας, ο οποίος με λιθοκτιστες κλίμακες στις στενές πλευρές παρέιχε εσωτερική πρόσβαση στο υπέρωο, η αίθουσα προσευχής, στη νότια πλευρά της οποίας δεσπόζει το *μιχράμπ* ύψους 6 μ., με περίτεχνο γύψινο διάκοσμο και ο μιναρές στη βορειοδυτική γωνία του, από τον οποίο διατηρείται μόνο η βάση.

Το *Βαλιδέ Τζαμί* στην οδό Κορνάρου αναφέρεται και ως *Βαλί*, *Βαλιζαντέ* ή *Βαλιδέζαντε* Τζαμί και αποτελεί ένα από τα παλαιότερα τεμένη της πόλης, στη βόρεια συνοικία «Επάνω Σκάλα». Επιγραφή με αραβική γραφή που βρίσκεται εντοιχισμένη στο υπέρθυρο της πρόσοψης αναφέρει την ίδρυσή του από τον Χασάν Μπέη Αμπάτ το 1620-1621, εντούτοις νεότερες έρευνες, βασισμένες στο καταστατικό του ιδρύματος που το συντηρούσε, αποκαλύπτουν την ίδρυσή του από τη Hurî Hanım το 1780. Στο μονώροφο, λιθοκτιστο κτίριο η είσοδος επιτυγχάνεται μέσω εσωνάρθηκα, ο οποίος καταλήγει στην τετράγωνη αίθουσα προσευχής, όπου δεσπόζει το *μιχράμπ* (κόγχη προσευχής) με τον αξιόλογο γύψινο διάκοσμο. Στη βορειοδυτική γωνία του κτίριο υπωνόταν μέχρι πρότινος ο σχεδόν ακέραιος κυλινδρικός μιναρές με την εξαγωνική βάση, ύψους 15 μέτρων, ο μοναδικός που σωζόταν σε οθωμανικό θρησκευτικό κτίριο στην πόλη της Μυτιλήνης.

Αποτύπωση, τεκμηρίωση και αρχιτεκτονική μελέτη αποκατάστασης του
οθωμανικού τεμένους Βαλιδέ τζαμί στην Επάνω Σκάλα Μυτιλήνης

Ταξίαρχης Καμάρας

Από το 1462 μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα έντονο υπήρξε το μουσουλμανικό στοιχείο σε όλες του τις εκφάνσεις στην πόλη της Μυτιλήνης. Η αρχιτεκτονική κληρονομιά του τόπου δεν έμεινε ανεπηρέαστη από τη μακραίωνη κυριαρχία των Οθωμανών, όπως αποδεικνύει πλήθος κτιρίων κοσμικού αλλά και θρησκευτικού χαρακτήρα. Ένα από τα παλαιότερα τζαμιά της Μυτιλήνης, χαρακτηρισμένο από το 1983 ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο, είναι το Βαλιδέ Τζαμί στη συνοικία της Επάνω Σκάλας. Πρόκειται για ορθογώνιο, μονώροφο, λιθοκτιστο κτίσμα, με ξύλινη στέγη, γενικών διαστάσεων 11,30 X 9,80 μ. Διατηρεί την κλασική διάταξη των οθωμανικών τζαμιών με τον ορθογωνικό χώρο του κυρίως ναού, ανοιχτό εξωνάρθηκα στη βόρεια πλευρά και μιναρέ στη βορειοδυτική του γωνία.

Η μελέτη αποκατάστασης του τεμένους χωρίστηκε σε δύο επιμέρους μελέτες, με την πρώτη να εστιάζει στο κτίσμα του κυρίως ναού και τη δεύτερη εξολοκλήρου στο μιναρέ.

Αρχικά έγινε λεπτομερής αποτύπωση και τεκμηρίωση του τεμένους και της κατασκευαστικής του λογικής, με στόχο την αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησής του και τον προσδιορισμό των κατάλληλων μορφών επέμβασης. Ο κυρίως ναός, ορθογωνικού σχήματος, φέρει διαμορφωμένη κόγχη ιερού (*μιχράμπ*) στο νότιο τοίχο και ξύλινο γυναικωνίτη στο βόρειο. Αρχικά έφερε τετράριχτη στέγη η οποία κάλυπτε και τον εξωνάρθηκα. Μεταξύ του 1930 και 1950 κατέρρευσε το προστώο του ανοιχτού εξωνάρθηκα και η στέγη μετατράπηκε πρόχειρα σε τρίριχτη, με την προσθήκη αετώματος από αργολιθοδομή στη βόρεια όψη του κτίριο, αφήνοντας τον εξωνάρθηκα ασκεπή. Εμφανή και έντονα ήταν τα προβλήματα από το πέρασμα του χρόνου και την έλλειψη συντήρησης. Στη χειρότερη κατάσταση με εκτεταμένες φθορές βρίσκονταν τα ξύλινα δομικά του στοιχεία, με μέρος της ξύλινης στέγης και του γυναικωνίτη να έχουν καταπέσει, ενώ το εσωτερικό ξύλινο δάπεδο είχε σχεδόν καταστραφεί εξολοκλήρου. Βασική επιδίωξη της πρότασης αποκατάστασης ήταν η στερέωση του μνημείου μέσω της αντιμετώπισης όλων των εμφανιζόμενων προβλημάτων και βλαβών και η αποκατάσταση της δομής και της μορφής όλων των οικοδομικών του στοιχείων, με απώτερο στόχο την εγκατάσταση μιας νέας, συμβατής με αυτό χρήσης. Στο πλαίσιο της πρότασης αποκατάστασης, εκτός από τις εργασίες στερέωσης των λίθινων τοιχοποιιών, προτείνεται η ανακατασκευή των ξύλινων στοιχείων στην αρχική τους μορφή (ανακατασκευή της στέγης και επαναφορά της στην τετράριχτη μορφή της, καθώς και ανακατασκευή του ξύλινου προστώου, του γυναικωνίτη και των εσωτερικών δαπέδων του ναού).

Όσον αφορά το μιναρέ, αυτός εφάπτεται της βορειοδυτικής γωνίας του τεμένους, με πρόσβαση μέσω ξεχωριστής εισόδου από το βορρά, χωρίς να επικοινωνεί άμεσα με

τον κυρίως ναό. Στο σύνολό του έφτανε σε ύψος τα 17 μέτρα περίπου, φέρει εξαγωνική βάση και κυλινδρικό σώμα με εσωτερική κυκλική κλίμακα ανόδου, εξώστη και στέγαση από διακοσμημένο ημισφαιρικό θόλο με χαρακτηριστικά οθωμανικού μπαρόκ. Τα πρώτα σημάδια φθορών και παραμορφώσεων διαπιστώνονται το 1980. Στα χρόνια που ακολούθησαν έγιναν συνεχείς προσπάθειες στερέωσης του ανώτερου τμήματός του, το οποίο παρουσίαζε τις μεγαλύτερες αποκλίσεις, με προσπάθειες αποσυναρμολόγησης και επανακατασκευής του, μέχρι την ολική κατάρρευσή του μαζί με τον εξώστη το 2015, εξαιτίας θυελλωδών ανέμων. Στο πλαίσιο των εργασιών αποκατάστασης του μιναρέ έγινε γεωμετρική αποτύπωση του in situ σωζόμενου τμήματος του μιναρέ (βάση), περισυλλογή και λεπτομερής αποτύπωση όλων των κατακείμενων λιθοσωμάτων των ανώτερων τμημάτων του μιναρέ που είχαν καταπέσει, αλλά και των λιθοσωμάτων του εναπομείοντος κυλινδρικού κορμού έπειτα από συστηματική αποσυναρμολόγησή του. Ως βασικό συμπέρασμα διαπιστώθηκε ότι οι περισσότερες φθορές στα λιθοσώματα του μιναρέ προέκυψαν από την οξείδωση των μεταλλικών συνδέσμων και από την πτώση κατά τις καταρρεύσεις των ανώτερων τμημάτων. Έπειτα από την αποτύπωση όλων των λιθοσωμάτων συντάχθηκαν σχέδια αναπαράστασης και ανακατασκευής κάθε δομικής στρώσης στο σύνολο του μιναρέ. Περισσότερες λεπτομέρειες για τον τρόπο αποκατάστασης του μιναρέ θα αναφερθούν από τους υπόλοιπους συναδέλφους και μελετητές του έργου.

Γεωτεχνικές συνθήκες στο Βαλιδέ τζαμί στη Μυτιλήνη

Γεώργιος Θ. Ντουσιάς

Για τη εκπόνηση της γεωτεχνικής έρευνας και μελέτης πραγματοποιήθηκε επιθεώρηση του μνημείου Βαλιδέ Τζαμί (τέμενος και μιναρές) για την αναγνώριση τυχόν παθολογίας που συνδέεται με μετακινήσεις ή καθιζήσεις του εδάφους θεμελίωσης. Στη συνέχεια, για τη διερεύνηση του υπεδάφους πραγματοποιήθηκε γεωτεχνική έρευνα με την διάτρηση μιας (1) δειγματοληπτικής γεώτρησης μήκους 15m και την αποτύπωση των διανοιχθέντων από την Υπηρεσία ερευνητικών φρεάτων.

Η στρωματογραφία στην περιοχή μελέτης αποτελείται από τους ακόλουθους σχηματισμούς, ξεκινώντας από την επιφάνεια του εδάφους:

- (α) Επιφανειακές αποθέσεις πάχους 3.00 έως 4.20m
- (β) Αμμώδης ΙΛΥΣ, πολύ στιφρή έως σκληρή μέχρι βάθους 13.00m
- (γ) Υπόβαθρο αποτελούμενο από ΜΕΤΑΨΑΜΜΙΤΗ μέχρι το τέλος της γεώτρησης σε βάθος 15.0m

Δεν απαντήθηκε στάθμη υδροφόρου ορίζοντα, ούτε κατά τη διάτρηση της γεώτρησης, ούτε μετά την τοποθέτηση πιεζομέτρου.

Ελέγχθηκε η υφιστάμενη θεμελίωση του μιναρέ θεωρώντας προσομοίωση με γενική κοιτόστρωση (πέδιλο) ενδεικτικών διαστάσεων 3,1 x 4,8m. Ελέγχθηκε παραμετρικά η υφιστάμενη θεμελίωση του τέμενος θεωρώντας προσομοίωση με γραμμική θεμελίωση για τιμές πλάτους 0,65m έως 1,10m. Δεδομένου ότι κάτω από τη θεμελίωση και μέχρι το βάθος που απαντάται ο ισχυρός συνεκτικός σχηματισμός της αμμώδους ιλύος εκτιμήθηκε ότι υπάρχει στρώση εδάφους με μηχανικά χαρακτηριστικά τουλάχιστον ίδια με του υποκείμενου σχηματισμού, οι υπολογισμοί έγιναν σύμφωνα με την παραδοχή ότι το τέμενος και ο μιναρές θεμελιώνονται σε βάθος 2.0m κάτω από την επιφάνεια του φυσικού εδάφους και ότι η θεμελίωση εδράζεται επί μονοστρωματικού εδάφους με τα γεωτεχνικά χαρακτηριστικά που αντιστοιχούν σε αμμώδη ιλύ.

Από τους υπολογισμούς σε επιτρεπόμενη φέρουσα ικανότητα προκύπτει επιτρεπόμενη τάση έδρασης περί τα 500kPa.

Για τις καθιζήσεις του μιναρέ συμπεραίνονται τα ακόλουθα:

- η ολική ιστορική καθίζηση της θεμελίωσης μετά την κατασκευή είναι μικρότερη του 1cm, εκτίμηση που ενισχύεται από την απουσία ενδείξεων καθίζησης της ανωδομής, όπως προέκυψε κατά τη μακροσκοπική εξέταση του κτίσματος
- η πρόσθετη καθίζηση με τη θέωση επιβολής του αφαιρεθέντος και επαναπροστεθέντος μέρους του φορτίου ανωδομής είναι της τάξης των 2mm και θεωρείται ανεκτή.
- Για τους υπολογισμούς, προτείνεται συντηρητικά εύρος τιμών του δείκτη εδάφους $k_s = 7,0 - 10,0 \text{ MN/m}^3$.

Παρομοίως εκτιμήθηκε ότι η θεμελίωση των φερόντων τοίχων του τεμένους έγινε σε βάθος αντίστοιχο με του Μιναρέ και σε έδαφος με τα ίδια χαρακτηριστικά. Η δε φύση των επεμβάσεων στην ανωδομή του τεμένους δεν εισάγει σημαντικά φορτία και ως εκ τούτου, οι αναμενόμενες πρόσθετες καθιζήσεις στο τέμενος λόγω των επεμβάσεων θα είναι αμελητέες.

Σύμφωνα με τον ΕΑΚ 2000, λαμβάνοντας υπόψη και την τροποποίησή του λόγω αναθεώρησης του Χάρτη Σεισμικής Επικινδυνότητας (αριθ. Δ.17α/115/9/ΦΝ275), η περιοχή του έργου ανήκει στη ζώνη σεισμικής επικινδυνότητας II ($\alpha=0.24g$). Σύμφωνα με την κατάταξη εδαφών κατά EC8, το υπέδαφος ανήκει στην Κατηγορία Εδάφους E.

Δομοστατική μελέτη αποκαταστάσεως του κυρίως κτίριο στο οθωμανικό τέμενος Βαλιδέ τζαμί στη Μυτιλήνη

Γεράσιμος Θωμάς

Η εκπόνηση της Στατικής Μελέτης Αποκαταστάσεως του Κυρίως Κτίριο στο οθωμανικό Τέμενος Βαλιδέ Τζαμί στη Μυτιλήνη κατέστη αναγκαία λόγω της κατάστασης του μνημείου, την οποία συνθέτουν ποικίλα δομοστατικά προβλήματα. Η διάρθρωση της μελέτης επιγραμματικώς έχει ως εξής: α) Αναλυτική τεχνική έκθεση με περιγραφή του φέροντος οργανισμού, των δομικών βλαβών και των προτάσεων στατικής ενίσχυσης, β) Πλήρης φωτογραφική τεκμηρίωση με έμφαση στις δομικές βλάβες, γ) Στατικός και Αντισεισμικός έλεγχο του μνημείου για δύο καταστάσεις: προ και μετά τις επεμβάσεις δομικής αποκαταστάσεως, δ) Σχέδια τεκμηρίωσης της υφιστάμενης κατάστασης και της παθολογίας, καθώς και σχέδια των προτάσεων ενίσχυσης, ε) Προμέτρηση υλικών και εργασιών.

Τα υφιστάμενα δομικά υλικά και τα συστήματα κατασκευής του κτίριο παρακολουθούν τις τυπικώς εφαρμοζόμενες μεθόδους δομής της εποχής του. Χρησιμοποιήθηκαν κυρίως φυσικά δομικά υλικά, λίθοι και ξυλεία, ενώ παρήχθησαν και υλικά με κατεργασία, όπως τα κονιάματα, οι πλίνθοι και ο σίδηρος. Ο φέρων οργανισμός αποτελείται από δύο βασικές δομές: τη φέρουσα τοιχοποιία (στοιχεία λιθοδομών και πλινθοδομών) και τον ξύλινο σκελετό της στέγης και των πατωμάτων. Τα σπουδαιότερα προβλήματα του δομήματος συνοψίζονται στους εξής χαρακτηρισμούς: απώλεια φέρουσας μάζας, ερείπωση, κατάλυση δομικής ακεραιότητας, απόπλυση κονιαμάτων, σήψη έως ολική καταστροφή ξύλινων φερόντων στοιχείων. Ιδιαίτερο πρόβλημα δομικής τρωτότητας αποτελεί η διαφοροποίηση μάζας και ακαμψίας μεταξύ των παχύτερων λιθοδομών και των πολύ λεπτότερων εν επαφή πλινθοδομών στους μακρούς τοίχους.

Η στατική ανάλυση γίνεται βάσει παραδοχών για τα φορτία, μόνιμα και μη, καθώς και τα σεισμικά. Παρά την σημειακή επαφή του κυρίως κτίριο με τον συναπτόμενο στη ΒΔ γωνία του μιναρέ, παρατηρείται μια δομική αυτοτέλεια των δύο κατασκευών, γεγονός που επηρεάζει και την προσέγγιση των στατικών επιλύσεων. Αυτό μας οδηγεί σε μια παραμετρική θεώρηση στην ψηφιακή προσομοίωση των κτισμάτων, ώστε να καλυφθούν και οι δύο περιπτώσεις: με και χωρίς την επίδραση δομικής επαφής. Η πρόταση δομικών επεμβάσεων συνίσταται στα εξής μέτρα: α) ενίσχυση στη στάθμη της θεμελίωσης, β) εφαρμογή συμβατών ενεμάτων ομογενοποίησης, γ) καλή αρμολόγηση των αποπλυμένων παρειών της τοιχοποιίας, δ) οπλισμένα επιχρίσματα όψεων, ε) αποκατάσταση ρωγμών με ενέματα και λιθοσυρραφές, στ) εξυγίανση μεταλλικών ελκυστήρων και προσθήκη νέου, ζ) κατασκευή σενάζ στη στέψη της τοιχοποιίας, η) συγκόλληση θραυσμένων λίθων με οπλισμούς τιτανίου, θ) ανακατασκευή ξύλινων στοιχείων (στέγης, γυναικωνίτη, προστώου) με την προοπτική ανασύστασης της χαμένης διαφραγματικής λειτουργίας.

Ο μιναρές στο Βαλιδέ τζαμί:**Ο σχεδιασμός, οι εκλεπτύνσεις και η δομική αποκατάσταση του μνημείου**

Κώστας Παπαντωνόπουλος

Ο σχεδιασμός του φέροντος οργανισμού του μιναρέ βασίζεται στις συνεχώς και με ομαλές κλίσεις μειούμενες διαστάσεις ενός κανονικού εξαγώνου, κατά τρόπον ώστε, η κάτω πλευρά της βάσης της πυραμίδας να ισούται με τη διάμετρο του κυλινδρικού σώματος (εμβάτης). Η μείωση αυτή έχει ως αποτέλεσμα την προοδευτική ελάττωση των μαζών περί τον κεντροβαρικό άξονα του κτίριο, ενώ παράλληλα, η κρίσιμη μετάβαση, από την εξαγωνική βάση στον κύλινδρο, επιτυγχάνεται απρόσκοπτα με την παρεμβολή δύο δακτυλίων. Το εν λόγω, μικρού ύψους, μεταβατικό τμήμα εντάσσεται μορφολογικά στην όψη του κτίριο με τη βοήθεια δύο ημικυκλικών κυματίων. Εξάλλου, πολυσύνθετα κοιλόκυρτα ή απλά ημικυκλικά κυμάτια επιστέφουν τις λοιπές αλληλές κλίσης των εδρών της βάσης. Στις ιδιαιτερότητες του μνημείου αξίζει να αναφερθούν ακόμη, η υψηλής ποιότητας λιθοξοική εργασία, η ακριβής συναρμογή των λίθων με σχεδόν αδιόρατους αρμούς και αναθυρώσεις, καθώς και η πρωτοφανής, για τον τόπο και την εποχή, μηχανική αντοχή του κονιάματος δομής.

Το κύριο καθήκον της δομικής αποκατάστασης του μνημείου είναι η αντικατάσταση των οξειδωμένων συνδέσμων από συνδέσμους τιτανίου, κατάλληλα αγκυρωμένους. Είναι διαπιστωμένο, ότι οι αυθεντικοί σύνδεσμοι, λόγω της διόγκωσής τους, απαξίωσαν σοβαρά το μνημείο, αφού είχαν προκαλέσει πολλαπλές ρηγματώσεις στους λίθους, καθώς και διασάλευση των αρμών. Στο έργο αποκατάστασης περιλαμβάνονται επίσης, η εξασφάλιση της μονολιθικότητας των αρχιτεκτονικών μελών με τη συγκόλληση ή και συρραφή των συνανηκόντων θραυσμάτων με οπλισμούς τιτανίου, οι αναγκαίες συμπληρώσεις με νέο λίθο ή κονίαμα, νέες ενισχυμένες γομφώσεις στα θωράκια και τους πεσσούς του εξώστη, και τέλος, η ασφαλής πάκτωση του νέου ανοξείδωτου σωληνωτού ιστού, σε αντικατάσταση του κατεστραμμένου αυθεντικού.

Περισυλλογή και ταυτοποίηση λίθων από τον μιναρέ του Βαλιδέ τζαμί**Μυτιλήνης και προτάσεις συντήρησης και αποκατάστασης.****Το λιθόστρωτο του προστώου και το σιντριβάνι**

Θανάσης Τσιπρόφτης

Παρουσιάζονται οι εργασίες του έτους 2019 που αφορούν τον μιναρέ του Βαλιδέ τζαμί Μυτιλήνης. Περιγράφεται η διαδικασία της οργάνωσης των διάσπαρτων λίθων και θραυσμάτων και η πορεία προς την δοκιμαστική ανάταξη του καταπεσμένου τμήματος του μιναρέ. Εξετάζεται η παθογένεια των μελών του κτίσματος και προτείνονται μέθοδοι συντήρησης και αποκατάστασης. Αναφέρονται οι προτάσεις συντήρησης και αποκατάστασης του λιθόστρωτου δαπέδου στο προστώο του τεμένους καθώς και του σιντριβανιού από τον προαύλιο χώρο του.

Οι πρώτες εργασίες αποκατάστασης στο Βαλιδέ τζαμί**από το Φεβρουάριο έως το Σεπτέμβριο 2018**

Σταύρος Παπάζογλου

Το Βαλιδέ τζαμί βρισκόταν το Φεβρουάριο του 2018 σε ερείπωση. Οι περιμετρικοί τοίχοι του έστεκαν ακόμα, όμως μετά την κατάρρευση του μιναρέ και της ξύλινης στέγης του πολλά οικοδομικά και διακοσμητικά στοιχεία του είχαν καταστραφεί. Οι πρώτες εργασίες στόχευαν στη εξασφάλιση των καταλοίπων του και στην αρχαιολογική και αρχιτεκτονική διερεύνησή τους. Στο επόμενο χρονικό διάστημα ιδρύθηκε το εργοτάξιο, υποστυλώθηκε το κτίριο και ο μιναρές του, αποτυπώθηκε και καθαιρέθηκε η υπόλοιπη στέγη, ταυτίστηκαν στοιχεία του ξύλινου εξοπλισμού του, έγιναν διερευνητικές τομές στη θεμελίωση, αναλύσεις και σωστικές επεμβάσεις στα ιστορικά κονιάματά του. Παράλληλα, αποσυναρμολογήθηκε συστηματικά το ανώτερο τμήμα του μιναρέ, που ήταν ετοιμόρροπο, και οι λίθοι του καταγράφηκαν και αποθηκευτήκαν με σκοπό τη συντήρηση και επανατοποθέτησή τους. Σημαντικό τμήμα του δομικού του υλικού ανασύρθηκε από το πηγάδι του τζαμιού, εργασία που αποκάλυψε ταυτόχρονα ενδιαφέροντα νεότερα ευρήματα και εξελίχθηκε σε μία τομή στη νεότερη ιστορία του.

Η αποκατάσταση του τεμένους Βαλιδέ τζαμί και η επανάχρησή του ως Μουσείο Νεότερης Ιστορίας της Λέσβου

Παύλος Τριανταφυλλίδης - Γιάννης Σουκάντος - Αναστασία Γιαντά -
Κυριακούλα Πετράκη - Αθανάσιος Τσιπρόφτης

Με τη παρούσα ανακοίνωση, η οποία συντελείται στο πλαίσιο της νέας φάσης του έργου με το τίτλο: “Αποκατάσταση και Ανάδειξη του οθωμανικού τεμένους Βαλιδέ τζαμί” της Εφορείας Αρχαιοτήτων Λέσβου, θα πραγματοποιηθεί μια σύντομη και συγχρόνως περιεκτική παρουσίαση των εργασιών αποχωμάτωσης, συντήρησης, δομικής αποκατάστασης και ανάδειξης που έλαβαν και θα λάβουν μέρος στο εν λόγω μνημείο. Απώτερος σκοπός αυτής της παρουσίασης είναι να καταστεί σαφής ο τρόπος με τον οποίο θα αντιμετωπιστεί η υφιστάμενη κατάσταση του μνημείου, ώστε με το πέρας των εργασιών να επαναχρησιμοποιηθεί ως μουσειακός χώρος.

Ενός μουσειακού χώρου που θα φιλοξενήσει παλίμψηστα της οθωμανικής περιόδου από ολόκληρο το νησί της Λέσβου, θα προβάλλει στιγμές από τη καθημερινή συνύπαρξη ανάμεσα στους ετερογενείς, εθνοτικά, θρησκευτικά και πολιτισμικά πληθυσμούς που κατοικούσαν στο νησί και θα αναδείξει συγχρόνως μια ιστορική περίοδο της νήσου, έως σήμερα άγνωστη στο ευρύ κοινό.

- Αναστασία Γιαντά
anast.gianta@gmail.com
- Γεράσιμος Θωμάς
yerthomas78@gmail.com
- Ταξιάρχης Καμάρας
taxkam@gmail.com
- Γιάννης Μυλωνάς
imilonas@culture.gr
- Γιώργος Ντουνιάς
gdounias@edafos.gr
- Σταύρος Παπάζογλου
stavros_papasoglou@hotmail.com
- Κωνσταντίνος Παπαντωνόπουλος
kl0pap@gmail.com
- Κυριακούλα Πετράκη
korina.petraki@gmail.com
- Νίκος Σκουτέλης
nskoutelis@isc.tuc.gr
- Γιάννης Σουκάντος
soukantos@hotmail.com
- Παύλος Τριανταφυλλίδης
pavlos.triantafyllidis@gmail.com
- Αθανάσιος Τσιπρόφτης
thanas.ts@gmail.com

*Βαθιδέ τζαμί. Περίοδος Μεσοπολέμου.
Αρχείο Στρατή Μπαλάσκα*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Ελλάδα 2.0
ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΚΑΙ ΑΝΔΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Με τη χρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης
NextGenerationEU